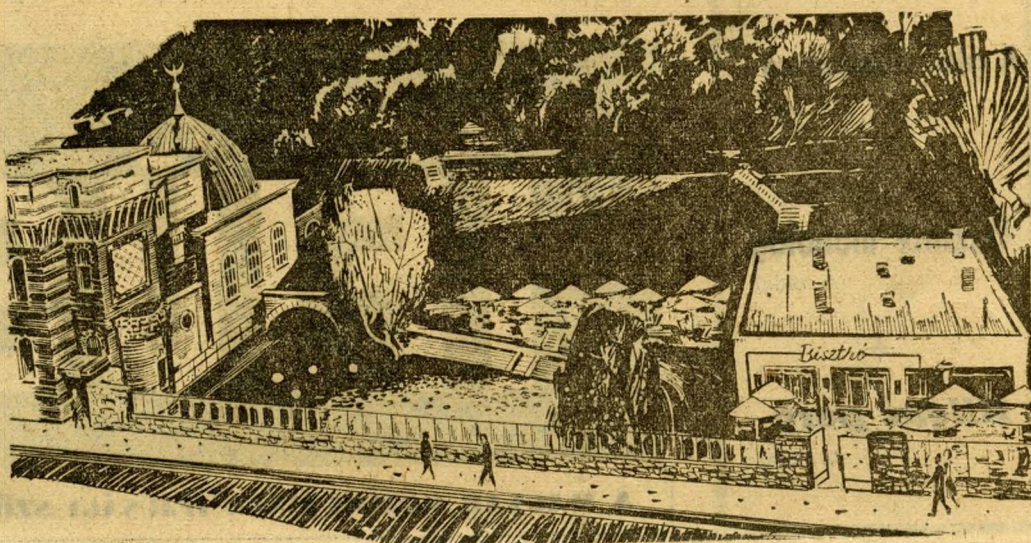

MAGYAR IFJÚSÁG

Négy méter magas kőfal mögül elôtárukt a Malom-tó parkírozott környéke
(Szenes Róbert rajzai)

A szabad ég alatt kivirágzott

a tündérrózsák királynője

Ugyan ki is sejtene, mikor a Lukács-fürdő, a római fürdő, a miskolc-tapolcai strandfürdő, vagy a hévízi tó langyos vizében lubickol, hogy az uszodát tápláló források gyűjtőtavai-ban vagy éppen körülötte, a fürdő vizében távoli tájak egzotikus vízinövényei virulnak, sőt délszaki halacsok tömegei úszkálnak és sokasodnak ez-revel? Csak a beavatottak tud-nak erről, de ők se igen ismerik, hogyan s miként kerültek ide ezek a különös jövevények.

Feltáruktak a Malom-tó titkai

A budai Lukács-fürdővel szemközi hegyoldal tövében fakad a gyógyfürdő forrása, amely itt kis gyűjtőtavacská-vá duzzasztva, föld alatti csatornán át táplálja a fürdő medencéit. A közönség szeme elől évtizedekig magas téglafallal elzárt tavacska vizében a tró-pusi akváriumok közkedvelt növénye, a csavartkocsányú valliznéria, valamint a Hévíz-ről idetelepített hévízi tündérrózsza (*Nymphaeae thermalis*) virítanak. Utóbbinak szép ég-színű virágai nyílnak. A val-liznériát az akvaristák a tatai Fényes-forrás langyos vizében is megtelepítették, ahol ez a szubtrópusi virágos növény egész hínármezőket alkot.

A Lukács-fürdőt tápláló Ma-lom-tó vizében sokasodik az akvaristák népszerű guppia (*Lebistes reticulatus*) is. Ennek az elevenesülő halacsokának az egyszínű nőtényei 5 cm hosz-szúak, pompás színfoltokkal tarkított hímjei viszont csak alig 2,5 cm-re nőnek. Ivarérett-ségét már 3 hónapos korában eléri és ettől kezdve 3—4 he-tenként szüli meg a peteleveze-tőjében teljesen kifejlődött, világgrajotte után mindjárt ön-állóan táplálkozó porontyait. Rendkívüli szaporasága miatt hazájában, Brit Guayanában, valamint Trinidad, Barbados

zése előtt dúsan tenyésztett a valliznéria és ide telepítették 1891-ben a kínai aranyhalat, mely itt jól megbújhatott és szaporodását is biztosította a sok vízinövény. A betonágy ké-szítése során a valliznériát ki-pusztították s így az itteni aranyhalállomány feltűnő szí-nével a vizimadarak szabad prédájává vált. Az egykori dús valliznéria-vegetáció az arany-halállomány utolsó hírnökeit a strandfürdő tavának mélyebb részén évekkel ezelőtt még megfigyelhetők. A guppik a strandfürdő vizéből a Római-patakba is kikerülnek és a se-kély vízsodrásokban észrevehe-tők.

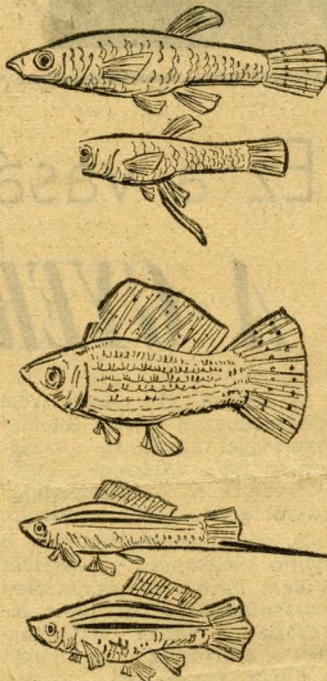
Közegészségügyi célból is történt trópusi halhonosítás hazánkban. A fürdővendégek-nek ugyanis közismert gyöt-rői a csipő szúnyogok, melyek a termálvizek tavainak kör-nyékét különösen nagy rajok-ban szokták ellepni. Lárvaik ott nyüzsögnek a meleg szál-vizekben, s a fürdőzők miatt még csak petróleummal vagy kontaktméreg permetezéssel sem lehet ellenük védekezni. Ám, mégis van egy eléggé ha-tékony fegyver ellenük, még-hozzá biológiai... Külföldön már régóta telepítik a malá-ria szúnyogokkal veszélyezte-tett területek vizeibe az Észak-Amerika déli felében és főlös vizeiből származó szúnyogirtó fogaspontyot (*Gambusia affinis*). 1939-ben az Országos Közegészségügyi Intézet támogatásával Dr. Nikolics Ferenc állatorvos is megkezdte a Hévízi tó elkerít-tett kis részében e halak kí-sérleti szaporítását. Ez a kis halacska is elevenesülő, akár-csak a guppik, de ennél sokkal-ta falánkabb. A szúnyoglárva-kat mohó szorgalommal kap-dossa el s ha nem áll belőle elegendő rendelkezésére, úgy kannibállá változik és haltár-sait is felfalja. A hévízi kí-sérleti szaporítás egyébként azzal végződött, hogy valaki éjnek idején kíváncsiságból megbolygatta a ketrecet, s a halacsokak így kiszabadultak a tóba, ahol azután annyira el-sokasodtak, hogy — a mélyebb részeket kivéve — a tónak és lefolyójának szinte minden pontján nagy számban nyü-zsögnek.

Trópusi világ az egi vizekben

A leggazdagabb egzotikus élővilág azonban az egi hő-források által táplált strand-fürdői trópusi vízinövénykul-túra tavai-ban és az innen ki-szabadult halak révén a váro-son keresztül folyó Eger-pa-takban található. A 28—31 Celsius fokú víz az év minden szakában kedvező feltételeket biztosít a sok fényt és meleget kedvelő vízinövények és hal-fajok szaporodásának. Jelen-leg a Tudományos Ismeret-terjesztő Társulat Heves me-gyei szervezetének kezelésé-ben itt működik Közép-Európa egyetlen szabadteri, trópusi vízinövénykultúrája. A rácsfedőkkel védett be-tontavacskaiban dúsan te-nyésznak, sőt virágoznak is az akváriumok értékes, dél-ázsiai eredetű *Cryptocoryne* növényei. Innen látják el ví-zinövényekkel a hazai akvá-rium-szaküzleteket, de a sok-féle értékes akváriumi nö-vényen kívül sikerült már itt a tündérrózsák királynőjét, a *Victoria amazonicát* is fel-nevelni. Levelei ugyan a tó körüli árokban csak kisebb-b növekedhettek, mint a bu-dapesti botanikus kert vik-tória házának kerek betonme-dencéjében, ám a szabad ég alatt kivirágzott.

A trópusi halak közül itt is az ikrázó helyektől függet-lenül szaporodó elevenesülő fajok tudnak jól elterjedni. A guppik kívül e helyen már a mexikói kardfogú fogasponty (*Xiphophorus helleri*), vala-mint a jukatáni fogasponty (*Mollenisia sphe-nops*) és a vitorlás fogasponty (*Mollenisia velifera*) keverék állo-mányában is gyönyörködhe-tünk. A trópusi vízinövény-kultúrából az Eger-patakba kivadul példányaik egész ra-jokban népesítik a patak egyes szakaszait.

Nemrég külföldi szakembe-reknek mutattuk be az egi trópusi vízinövénykultúrát. Valóságos ámulatra ejtette őket a trópusi eredetű ké-nyes növényfajok és díszha-lak itteni dúszaságáról, de azt is nyomban megállapítot-ták, hogy mi távolról sem használtuk ki e ritka termé-szeti adottság kínálkozó nagy lehetőségeit. Pedig azt már mi

Trópusi eredetű, magyarországi vizekben meghonosított eleven-szülő halak. Fentről: a hévízi tó-ban és Miskolc-Tapolca tavában meghonosított szúnyogirtó fogas-ponty (*Gambusia affinis*). Felül a nőtény, alul a nála kisebb hím látható. Az egi trópusi vízinö-vénykultúrában élő vitorlás fogas-ponty (*Mollenisia velifera*) hímje. Az ilyen magas hátúszójú pél-dányok ma már ritkák, mert o-faj többnyire kereszteződik az ugyanide betelepített jukatáni fo-gaspontyval (*Mollenisia sphe-nops*). Ez a legelső hal. Felette az ugyancsak mexikói kardfarkú fogasponty (*Xiphophorus helleri*). A vízinövénykultúrában vörös szí-nű változata is tenyészik. A hím hosszú, kardszerű nyúlványt visel.

és Venezuela szigetén a benn-szülöttek „millió halacska-nak” nevezik a szúnyogalcák derekas pusztítása miatt meg is becsülik. A Malom-tavat el-takaró magas kőfalat a múlt hónapban lebontották és a tó környékét rendezve feltáruktak a tavacska titkai.

A kannibál-hal rendet teremt

A Római-fürdő kedvelt strandjának 23 fokos vize is néhány éve még hemzsegett a guppik ezreitől. A kis trópusi jövevényeket főképp a se-kélyebb parti részekben lehetett jól megfigyelni. Aztán a for-rások vízge elapadt, a víz első-kött és a guppik a Duna szá-mukra alkalmatlan hideg vi-zébe veszttek. A források ren-dezése folytán ismét megtelt tömörben bizonyára rövid időn belül megint elsokasodik az a szelíd halacska, ha más-kepp nem, hát újratelepítés ré-vén.

A Római-fürdő patakjában, még annak betonágyba helye-

Dr. Lányi György